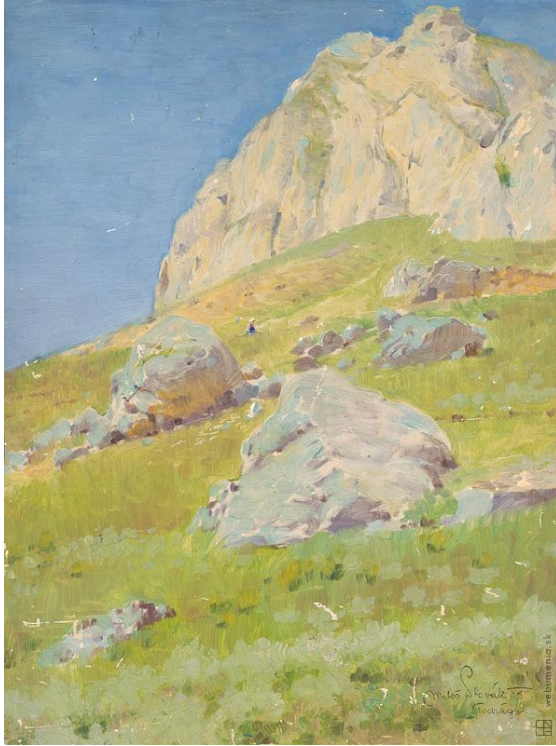

súladi - pozri *eurytmia, harmónia, symetria*

Sulamit/Šulamitka - Nový biblický slovník: meno ženského rodu (šulam-mít), ktorým je označovaná hrdinka *Piesne piesní*; pôvod mena nie je istý, niektorí *biblisti* vidia jej meno ako ženský náprotivok vlastného mena *Šalamún*

Sulík Ladislav - (*1946); slovenský akademický maliar a sochár, ktorého život a dielo je späté s *Piešťanmi*

Súl'ovské skaly - pozri *Slovensko*

M. Slovák: Štúdia krajiny okolo Súľovského Podhradia (1905)

súlož - pozri *erotika/sex; feng-chuang* (Eberhard); *bozk* (Becker); *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

súlož rituálna - rituálna súlož

sultán - arab. سلطان; panovnícky titul používaný v moslimských krajinách; v arabčine je to abstraktné podstatné meno s významom panovnícka moc; spočiatku tak boli označovaní viacerí hodnostári vrátane ministrov, neskôr tak označovali nezávislých kráľov, ktorí neboli na trón dosadení; seldžuckí Turci tomuto pojmu dali od 11.st. nový význam a mal označovať zvrchovaného panovníka islamského sveta, čiže pozíciu, o ktorú Turci usilovali; titul kalif tak ostal ako titul najvyššej náboženskej autority (to nebol panovník, pretože *moslimovia* nezniesli kombinovanie náboženstva s politikou, aj keď sa mnohí *kalifovia* pokúšali zasahovať do politiky štátu v čase oslabeného sultána; ženská forma sultána, používaná na Západe je sultana alebo sultanah; avšak tento štýl prehliada role manželiek sultánov; za jedného z najslávnejších *osmanských* sultánov je považovaný sultán Mehmed II; pozri *islam*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Sult%C3%A1n>

Sultán Mehmed II (islamská miniatúra)

H. Eworth: Sultan Süleyman II (1549)

J.-M. Vien st.: Sultán (1748)

J.-M. Vien st.: Sultána (1748)

sumach - stredne tvrdé, stredne ťažké *drevo* olivovozelenej farby zo stromu *Rhus typhina*, v Severnej Amerike; používané hlavne v *rezbárstve* a na výrobu *intarzií*

sumak grécky - grécky sumak

sumec - v súvislosti s heslom *vodník*: je pravdepodobné, že popri *žabe* bol asi najvernejším vzorom vodníka sumec; sumec je najväčšou našou rybou, ktorá môže dorásť do dĺžky cez dva metre a jej hlava spoly vynorená z vody vyzerá obľudne a desivo a pritom pri tom pripomína ľudskú hlavu; pozri *ryba*

Utagawa Kuniyoshi: Sumec (19.st.)

J. Lada

Sumer - historické územie v južnej *Mezopotámii* pri dolnom toku *Eufratu* a *Tigridu*, osídlené od 4.tis.pr.Kr. Sumermi, obyvateľstvom dosiaľ neznámej etnickej príslušnosti; približne dnešné územie od Bagdádu k Perzskému zálivu; mestá *Eridu*, *Ur*, *Uruk*, *Lagaš*, *Nippur*, *Kiš*; vyspelá kultúra s mestami opevnenými mohutnými hradbami, s palácmi, chrámami z hlinených *tehál*; paláce vykladané *mozaikami*; kovopecké práce; v 2300 pr.Kr. podmanení *Akkadskou* ríšou; Sumer v novosumerskej dobe podrobnejšie pozri *Lagaš*, *Ur*; pozri *starovek*

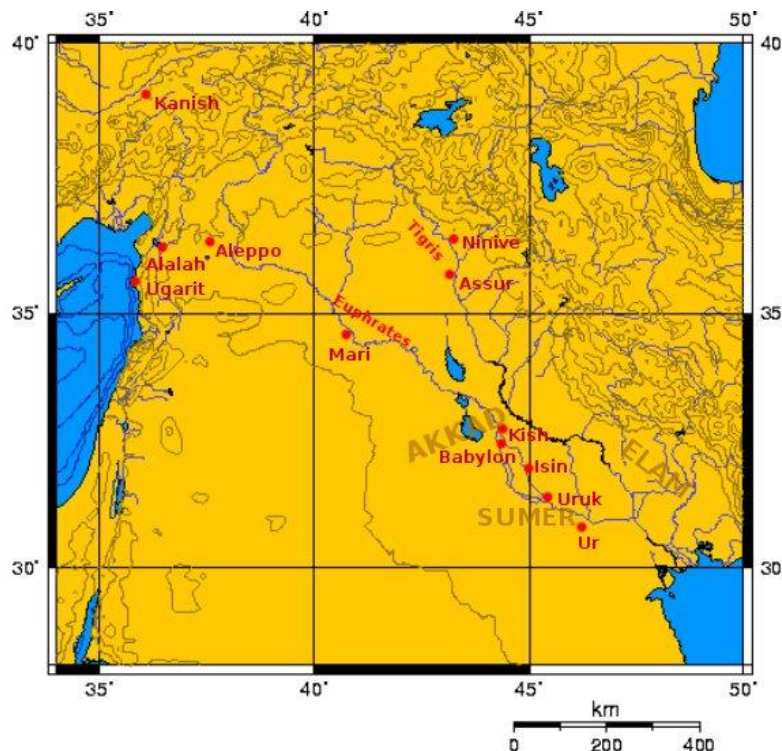
<http://it.wikipedia.org/wiki/Sumeri>

1.príchod Sumerov do oblasti južnej Mezopotámie v pol. 4.tis.pr.Kr. a asimilácia s ľudom *eridskej/el obejdskej kultúry* (Protosumerovia)

2.ranohistorická doba 3000-2800 pr.Kr.; počiatky *obrázkového písma* (pozri *Uruk, Lagaš*), stupňovité chrámy - *zikkuraty*, zavlažovacie sústavy, prechod k antropomorfnému náboženstvu (náboženstvo Sumerov bolo krvavé, spojené s obetným kultom: zabité obete mali sprevádzať mŕtveho do záhrobia; kráľovské hrobky v Uru)

3.ranodynastická doba 2800-2100 pr.Kr.; rozsiahla stavebná činnosť (chrámy), kráľovské hroby v Uru, zbožštenie panovníkov (*Naramsínova stéla*); v 2.tis.pr.Kr. strata nezávislosti, začlenenie do *Akkadskej ríše* a splynutie so semitským obyvateľstvom *Mezopotámie*; po porážke nomádskych Gutejovcov centrom mesto *Lamaš* namiesto mesta Ur a toto obdobie nazývané aj novosumerské (okolo 2130 pr.Kr. *Lamaš* so sumerským vládcom Gudeou); okolo 2.tis.pr.Kr. vpadli do Sumeru *Amorejci*, rozvrátili jeho ríšu, zmocnili sa vlády v jednotlivých mestských štátoch a prispôbili sa kultúre tamojšej civilizácie; založili v *Babylone* dynastiu, ktorej šiestym kráľom bol *Chammurabi*; novosumerské obdobie končí podrobením sa *babylónskemu* vládcovi Chammurabimu (od 1790-1750 pr.Kr.), ktorý zahajuje obdobie *Starobabylonskej ríše* v mezopotámskych dejinách; pozri *babylonská ríša*

pozri *džemdet-nasrská doba, kaunakes, Atrachasis, Dumuzi a Enkimdu, Ningirsu, Alulim, Lamaštu, ašery; kaunakes*

sumerské umenie - rozvoj od 2.pol.4.tis.pr.Kr. ako umenie teokratického charakteru s výraznou tendenciou ku statickej forme a monumentalite

architektúra preddynastickej doby: sídliská urbanistického charakteru a chrámové areály na terasách (*Uruk, Eridu*) s členenými stenami a geometrizujúcou mozaikovou výzdobou z farebných hlinených klinec (pozri *mozaika kôľčková*), dispozične anticipujúce *zikkurat* (pozri *Uruk*); v ranodynastickom období začleňovanie múrov izolovaných chrámov do chrámových areálov, vytváranie palácových komplexov sústredených okolo ústredného dvora (pozri *Kiš*); v novosumerskej dobe (po 2.tis.pr.Kr., pozri *Akkadovia*) trojstupňový *zikkurat*

sochárstvo: naturalistické poňatie a záujem o veľké objemy spolu s kompozičnou vyrovnanosťou a snahou o monumentalnosť; *glyptika* reprezentovaná *valčekovými pečatidlami* s voľnou kompozíciou rituálnych a náboženských výjavov, ďalej dekoratívne a zvieracie *vlysy*; v

ranodynastickom období zosilnenie výrazovosti so zmyslom pre pohyb a dramatické figurálne kompozície; charakteristická jednota typu, *ikonografia*, záujem o farebné kontrasty a geometrický tvar; vo voľnej plastike prevláda motív *oranta*-obetníka s expresívnym výrazom tváre; zosilňuje sa realistické cítenie a snaha vyjadriť monumentalitu objemom, v prípade reliéfu *naratívnosť*; glyptika spresňuje kompozíciu, objavujú sa motívy hrdinov zápasiacich so zvieratami, náboženské a mytologické motívy; pozri *akkadské umenie*

Baleka: časový horizont asi 3000-2340 pr.Kr.; rozvoj v mestských strediskách *Eridu* (pozri *eridská/el obejdská kultúra*), *Kiš*, *Nippur*, *Ur*, *Uruk*, *Lagaš*; reliéfy na nádobách, *pečatidlách*: spočiatku ploché alebo mierne vypuklé, neskoršie v tvare valčeka (pozri *pečať valčeková*); odtlačok majetníckym znamením noseným aj ako *amulet*, používaný na pečatenie hlinených tabuliek (pozri *písmo klinové*), záverov nádob apo.; námetom pečatných valčekov zvieratá, rastliny, *monštrá*, obetné a pracovné motívy, démoni, symboly (pozri tzv. *pečať pokušenia*); reliéfy ďalej na obetných doštičkách (napr. Doštička lagašského kráľa Ur-Nanša z 2875 pr.Kr.: motív murára stavajúceho chrám); ďalšie reliéfy na *stélach* (pozri *supia stéla*); motívy zvierat (napr. *lev*, *leopard*) súviseli s kultom a nachádzajú sa v chrámevej výzdobe (pozri *Biely chrám*); sochy mali valcovitý tvar, ornamentálne poňatú *drapériu*, rozšírené zreničky očí, ale napriek tomu snaha o zachytenie individuálnych odlišností; v tomto období aj vznik *kolíčkovej mozaiky*; *nástenné maľby* určené na výzdobu kráľovských palácov; okrová, červená, čierna a biela farba, rysy dvorského umenia, motívy viazané na ochrannú symboliku (pozri *lev*, *leopard*, *Biely chrám*), motívy kultové, obecné a mytologické, *apoteóza* vládcu, témy *plodivosti* a *raja*; z maliarstva vo všeobecnosti zachované zlomky (*Urská štandarta*); *umelecké remeslá* na vysokej úrovni, napr. zlatá ozdoba hlavy kráľovnej Šubad, ozdoby zbraní, *hudobných nástrojov* (*krotiteľské* motívy), *šperky*, prílby a d'.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Sumer>

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%83%D0%BC%D0%B5%D1%80>

<http://es.wikipedia.org/wiki/Sumeria>

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Sumer>

sumerskí bohovia - *Baal*, *Anat*, *Ninurta*, *Ningirsu*, *An/Anu*, *Enki*, *Enlil/Enlilil*, *Enkimdu*, *Amar-Utuk*, *Šamaš/Útu*, *Dumuzi/Tammuz*, *Inanna/Innini*; *Nanna/Sín*; *Gula*, *Lamaštu*, *mushusu/mušušu*; pozri *mezopotámski bohovia*; *ašery*

http://it.wikipedia.org/wiki/Mitologia_sumera

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%83%D0%BC%D0%B5%D1%80>

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Reshef>

sumerský odev - *odev sumerský*

sumi-e - jap. 墨絵 ; japonská jednofarebná čierna *tušová maľba* z 15.-16.st.; charakteristická čiernymi atramentovými obrysoвыми čiarami štetcom vo farebnom obrázku; pozri *maliarstvo japonské*, *zen-budhistické maliarstvo*, *japonské umenie*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Sumi-e>

<http://ja.wikipedia.org/wiki/%E6%B0%B4%E5%A2%A8%E7%94%BB>

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D1%85%D1%83%D0%B0>

[http://hu.wikipedia.org/wiki/Tusfest%C3%A9s_\(jap%C3%A1n\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Tusfest%C3%A9s_(jap%C3%A1n))

http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%B2%D1%96_%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8

sumo - tradičný japonský šport, spomínaný v diele Kodžiki a datovaný už do obdobia na prelome letopočtu > moderné bádanie však zaraďuje jeho vznik do 7.storočia; od 1623 organizované japonskými vojskami prvé turnaje; sumo predstavuje základný typ japonského bojového umenia; koná sa na kruhovom zápasisku o priemere 4,5m, umiestnenom na pódiu; zápasisko je považované za posvätné miesto; sumo nemá kategórie a jedinou podmienkou je, aby zápasník mal minimálne 173cm výšky a 75kg váhy; v súboji muža proti mužovi je cieľom vytlačiť súpera z ringu alebo ho zvaliť na zem (donútiť k dotyku dlážky inou časťou tela ako chodidlami); v zápase existuje viac ako 200 pohybových variácií a 70 bojových techník; sumo aj názov pre zápasníka; pozri *japonské umenie*; porovnaj *sonmudo*

100+1: sumo je najstarší japonský klasický zápas; zrodilo sa približne v 7.storočí a jeho názov pochádza z japonského výrazu sumafu – „brániť sa“; zápasníci vynikajú obrovskou hmotnosťou, ktorú získavajú špeciálnou diétou; až do roku 1909 nesmeli byť ženy prítomné na zápasoch ani ako diváčky; až roku 1996 vzniklo v Japonsku shin sumo, čiže nové sumo, v ktorom zápasia ženy; zatiaľ je ich asi tisíc, ale zlé jazyky tvrdia, že sumo pre ženy nie je úplnou novinkou; už v 18.storočí sa japonskí muži bavili pri ženských zápasoch sumo, ktoré sa konali v štvrtiach, kde boli nevestince; pozri *prostitúcia*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Sumo>

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D0%BC%D0%BE>

<http://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D2%AF%D0%BC%D0%BE>

<http://ja.wikipedia.org/wiki/%E7%9B%B8%E6%92%B2>

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Sumo>

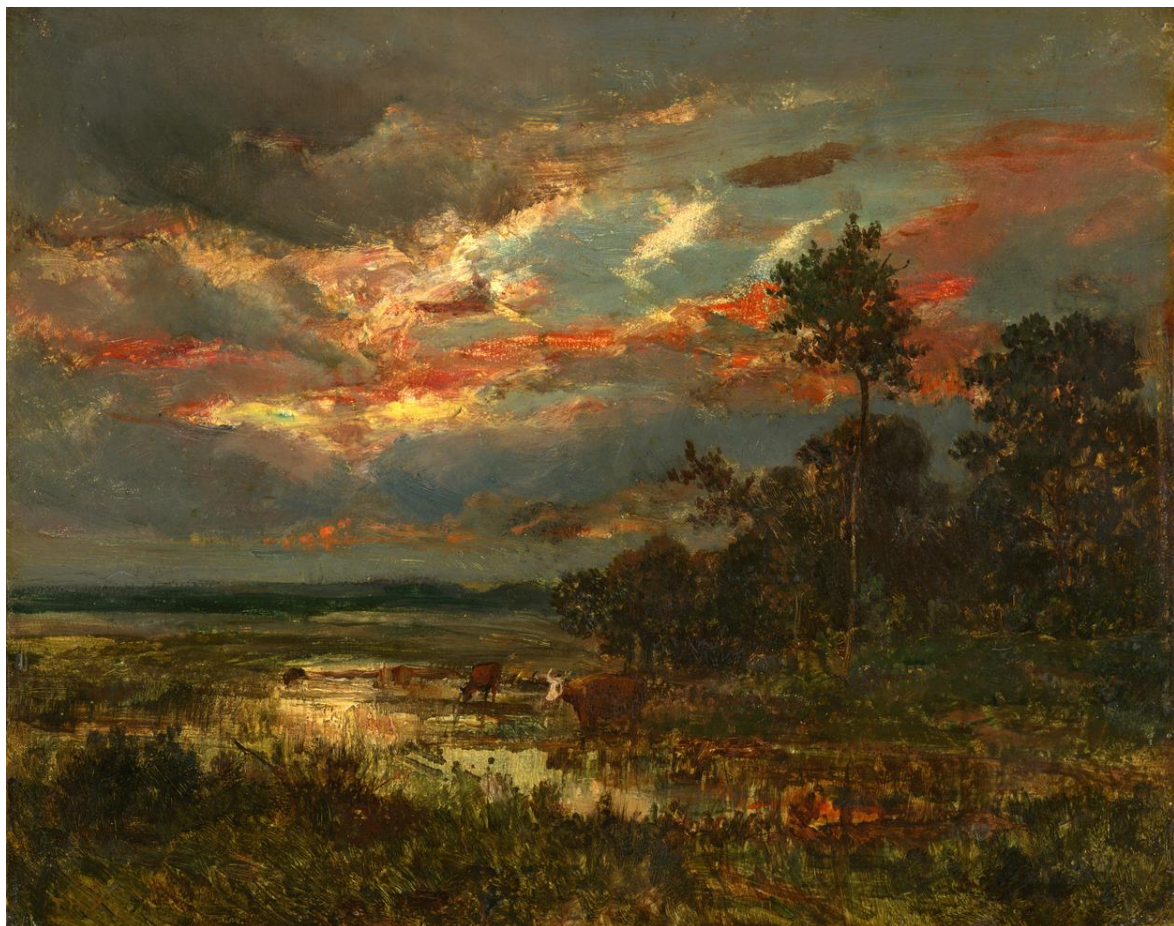
Utagawa Kuniyoshi: Zápasník v sumo (19.st.)

Utagawa Kuniyoshi: Zápasník v sumo (19.st.)

súmrak - pozri *Kautopates; brieždenie*

L. Giordano: Súmrak na rieke (17.st.)

T. Rousseau: Rybník za súmraku (plenérová maľba, 1850)

T. Rousseau: Súmrak (plenérová maľba, 1850)

Súmrak bohov - novodobý výjav z *germánskej mytológie*, v ktorom bohovia, čo úskokom prišli o svoju *nesmrteľnosť*, zomierajú v zápase s obrami, ktorým pomáhali rôzne príšery; bezprostrednou príčinou bol *Loki*, ktorý zapríčinil smrť *Baldura*; zániku bohov predchádzali prírodné katastrofy (zmizli hviezdy, slnko, prišli záplavy, zemetrasenia, ničivý oheň; porovnaj *apokalypsa*); mytologickou predlohou súmraku bohov bol *Ragnarök*; v cyklu Wagnerových hudobných drám *Prsteň Niebelungov*, je škandinávsky výraz *Ragnarök* preložený do nemčiny ako *Götterdämmerung*; pozri vlk, *Friska*

Max Brückner: Súmrak bohov (1894)

sumuzuri-e - japonské čiernobiele *drevorezy* z 12.storočia; pozri *šunga*, *tan-e*; porovnaj *surimono*; *drevorezy japonské*

<http://www.animedream.sk/index.php/japonsko-a-japonina/283-japonske-drevorezy-2>

Sunamitka - Šunemanka

sungská kultúra - čínska kultúra *dynastie Sung* - 960-1279; okolo 1000 založená cisárska maliarska akadémia, rozvíjajúca najmä krajinárstvo v štýle *čchan-budhistického maliarstva* (neskoršie s výraznejšími lyrickými a romantickými rysmi), maľbu vtákov, koní, rastlín, ľudských postáv a *kaligrafiu*; vznikajú aj teoretické a kritické spisy o maliarstve; v sochárstve nadväzuje na tvorbu *dynastie Tchang*, vytvára veľké drevené sochy budhistických božstiev so vznešenou krásou, miernosťou a snivosťou vo výraze; keramika vyniká jednoduchosťou a prostotou a odráža kult čajového obradu; vplyv na *japonské umenie* obdobia *Heian* a *Kamakura*; pozri *kche-se*, *seladonový porcelán*, *Ma-Sia*, *clair-de-lune*; *čínska záhrada*; *tanto*; *Yi Yuan*

http://cs.wikipedia.org/wiki/Sungsk%C3%A1_kultura

http://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Song_Dynasty#Northern_Song.2C_960.E2.80.931127

sup - Biedermann: dravý vták podobný *orlovi*, ale vo všeobecnej symbolike menej kráľovský; hoci je supov niekoľko druhov, v symbolike sa nerozlišujú; skutočnosť, že sa živí zdochlinami, viedla k tomu, že bol menej vážený ako orol; niektoré národy priam prenechávali supom svojich mŕtvych, najmä na bojisku (pozri *boj*, *vojna*); ešte aj dnes v oblastiach *parsismu* (pozri *zoroastrizmus*) a v *Tibete* je

zvykom vynášať mŕtvolu (pozri *mŕtvy*) na *dakhmasy* (veže *mlčania*) a tam ich prenechať supom; supa vysoko uctievali iba v Egypte, najmä v Hornom Egypte, a to v podobe supej bohyně *Nechbety* z *Nechebu*, ochrankyne *pôrodu* a *materstva*; supa často znázorňovali s rozopätými krídlami nad *faraónovou* hlavou, kým kráľovná nosila „supiu prilbu“; sup sa často vyskytoval v podobe bohyně *Mut* a spolu s hadom tvoril ozdobu kráľovskej *koruny*; keďže supy údajne často sprevádzali vojnové výpravy, v *antike* verili, že majú veštické schopnosti (pozri *veštenie*) a že sa zhromažďujú na mieste bitky už tri dni vopred; podľa gréckej mytológie sa *Zeus* zjavoval ako sup (pozri *metamorfóza*); v *Homérovej Illiade* (7,59) sa dočítame, že *Apolón* a *Aténa* sedeli raz na strome v podobe supov; *démona* podsvetia *Eurynoma* predstavovali ako sedí v supej koži a *Prométheovi*, pribitému ku skale *Kaukazu*, pravidelne užíval pečeň sup (Baleka uvádza *orla*; pozri *grécka mytológia*); Rimania uctievali supa ako posvätného vtáka vojny (pozri *boj*, *vojna*); postavenie supa ako orákulového živočicha (pozri *orákulum*) v *augíriu* a jeho úloha pri založení *Ríma* sa pravdepodobne odvodzujú z *etruských* tradícií; o supoch vládla predstava, že sa rozmnožujú bez oplodnenia, resp. že samičky oplodňuje východný vietor; tak možno vysvetliť, že sa tento vták stal symbolom *Panny Márie*; ranokresťanský spis *Physiologus* uvádza, že keď je supica tehotná, odletí do Indie a prinesie odtiaľ *pôrodný kameň*, ktorý je dutý a vo vnútri má tepúce jadro; „keď supica pocíti pôrodné bolesti, vezme tento kameň, sadne naň a bez bolesti porodí“; v protiklade k uvedenému významu sa sup pokladá aj za symbol *diabla*; v Indii jazdí na supovi *Šani* alebo *Manda*, personifikácia planéty *Saturn*; boh *Saturn* sa pokladá za starého, chromého a ošklivého; v starom *Mexiku* reprezentuje Sup šesťnásty z dvadsiatich znamení dňa (pozri *kalendár aztécky*); pretože sup kráľovský je holohlavý, prevláda názor, že sa dožíva dlhého veku (pozri *dlhovekosť*)

-súvislosti s heslom *kukučka*: kukučka v nemčine (doložené od 16.st.) alternuje *diabla* ale aj *hrom* alebo *supa*

pozri *Mut*, *Nechbet*; *Tityos*; *atribúty*, *symbols*, *alegórie* a *prirovnania*; *vták*; *supia stéla*

Becker: v indiánskych kultúrach symbolické zviera, ktoré súvisí s očistnou a životodarnou silou *ohňa* a *slnka*; u Mayov tiež symbol *smrti*; pretože sa živí mršinami a premieňa ich tak v životnú silu, je v *Afrike* považovaný za bytosť, ktorá pozná tajomstvo skutočnej premeny bezcennej látky na *zlato* (pozri *alchymia*); v Egypte sup ochrancom *faraónov*; egyptské kráľovné často niesli na hlave ochrannú supiu čiapku, ozdobu hlavy v podobe supice, ktorej krídla kryjú zo strán hlavu a ktorej hlava je nosená nad čelom; supice bola vtákom a jednou z podôb bohýň *Mut*, *Nechbet* a *Nut*; *antika* videla v supovi vtáka, ktorý ohlasoval svojím letom *osud*; sup bol zasvätený *Apolónovi*; prastaré spojenie supa, vnímaného ako výhradne ženská bytosť, s Veľkou bohyniou života a smrti (pozri *Veľká matka*) dokladajú už nálezy z rane *neolitického* sídliska *Catal Hüyük*

Heinz-Mohr: podľa starovekej prírodovedy (pozri stredoveké *bestiáre*) sa supie mláďatá liahnu z vajíčok oplodnených východným vetrom, bez prispenia samčeka; preto už Orient považuje supu za symbol *panenstva*; na mariánskych obrazoch a výjavoch s *jasličkami* je často zobrazený sup letiaci východným smerom; v radu desiatich obrazoch predstavujúcich *obdobia života* je sup *atribútom* sedemdesiatročnej ženy

Hall: jeden alebo dvaja supy trhajúci pečeň nahého muža v *podsvetí* odkazujú ku *gréckej mytológii* k *Títyovi*, synovi *Dia* a *Gaie*

Wensleydalová v súvislosti s heslom *Harpye*: Harpya má podľa častých opisov vtáacie telo, ale hrud' a hlavu ženy; to je však pravdepodobne výsledok zámeny s príbuznými *Sirénami*; Harpya má v „skutočnosti“ hrud', hlavu a ruky škaredej ženy, podobnej *bosorke*, a krídla, telo a nohy supu (sup kráľovský s plešivou hlavou ako symbol *dlhovekosti* mohol pomáhať predstave Harpye stareny)

<http://pt.wikipedia.org/wiki/Abutres>

Supy (Aberdeen bestiár, 12.st.)

Tizian: Trest Titya

ukrajinská minca v hodnote 10 hrivien s vyobrazením supa čierneho (reverz)

Sup Karel - (1973); český maliar, grafik a učiteľ; v malbe sa venoval predovšetkým krajine, portrétu a figúre s *folklórnymi* námetmi; ťaží z ľudových prameňov svojho hornáckeho rodiska, Hanácka i Slovenska hanáckeho rodiska

http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Sup

http://www.hornacko.net/knihovna/region_hor_skup.php

K. Sup: Hornácko

Superbia - lat. – „pýcha“; kresťanská alegória *pýchy* a *samoľúbosti*, považovaná za počiatok všetkých *nerestí*; zobrazovaná ako muž padajúci z veže alebo z koňa, alebo ako kráľ s krídlami orla, alebo ako žena s krídlami *netopiera*; atribútom pýchy je *orol* spolu s *pávom* a *levom* (Hall); pozri *Cnosti* a *Neresti*; *alegória*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Pride>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Stolz>

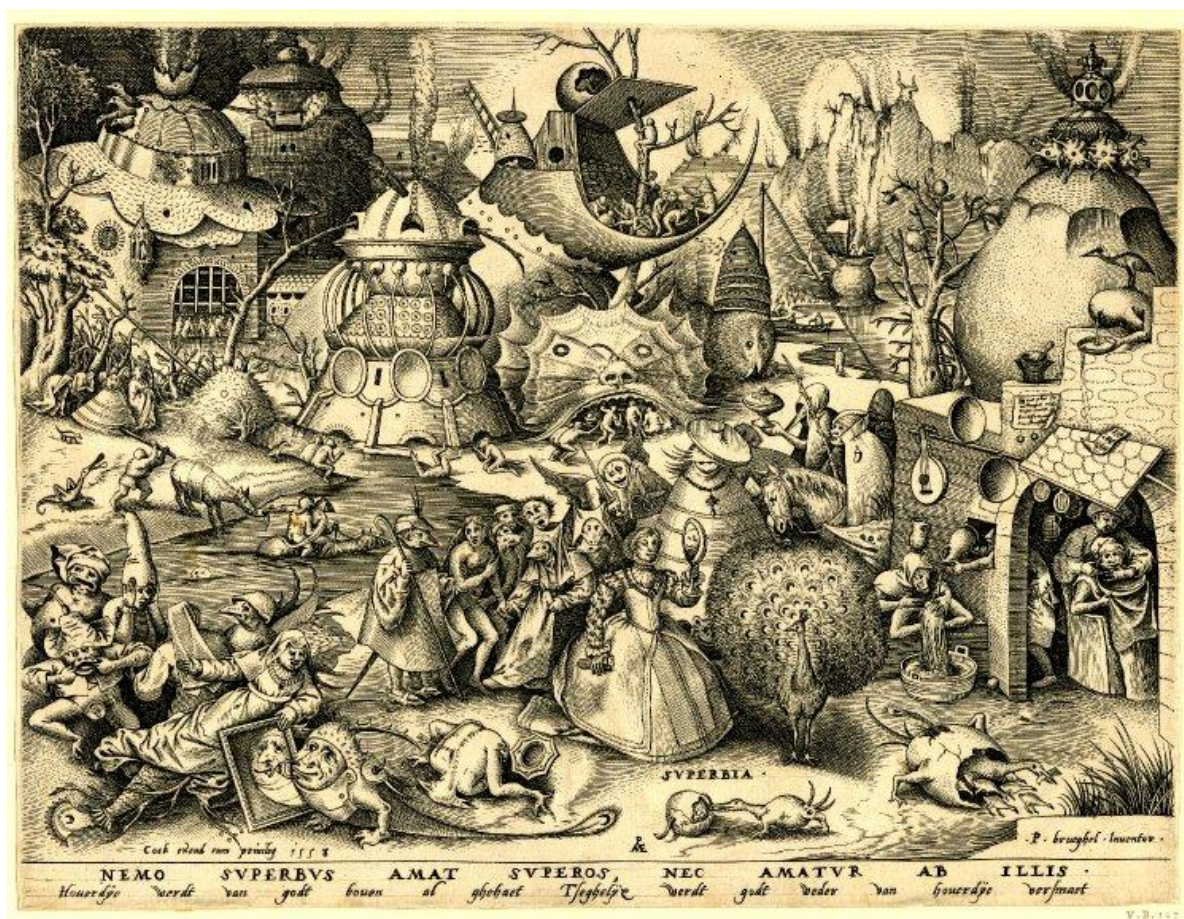
<http://es.wikipedia.org/wiki/Soberbia>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Superbia>

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Orgueil>

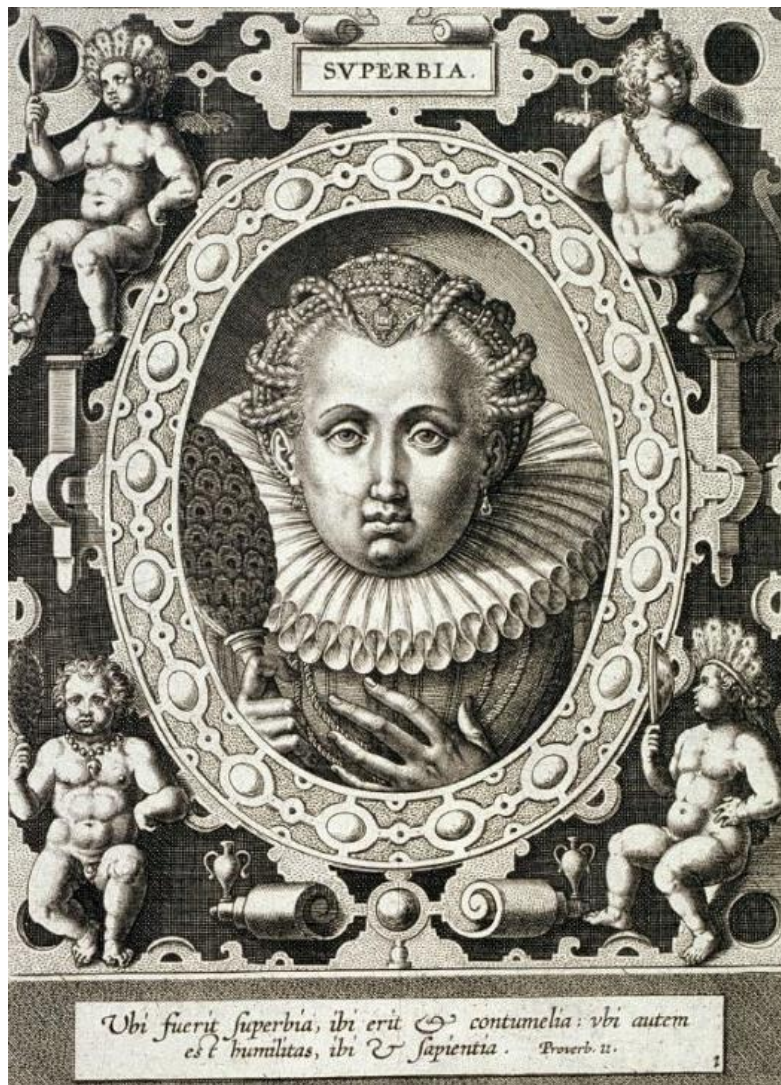
Víťazstvo pokory nad pýchou (detail ilustrácie z rukopisu „Speculum virginum“, 13.st.)

P. Brueghel st., P. Galle (vydavateľ): Superbia (drevoryt z cyklu Sedem smrteľných hriechov, 1558)

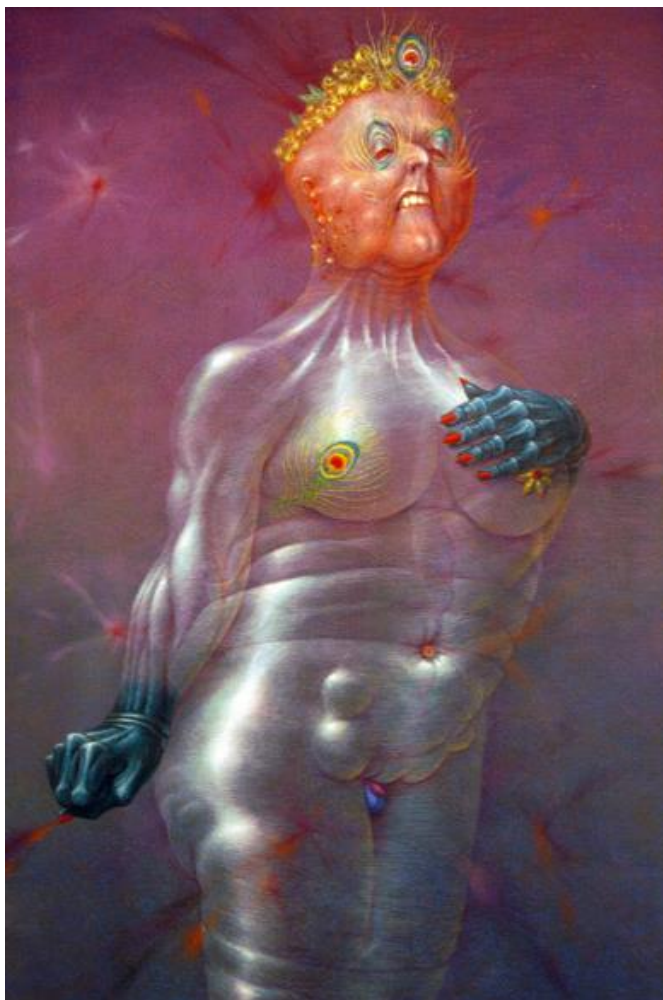
J. Matham podľa H. Golziusa: Superbia (zo série Neresti, 1587)

P. Galle: Superbia (rytina z cyklu Sedem smrteľných hriechov, 16.-17.st.)

M. Heemskerck: Bohatstvo a Pýcha (rytina, 1564)

P. Cadmus: Sedem smrteľných hriechov - Superbia (vaječná tempera, 1949)

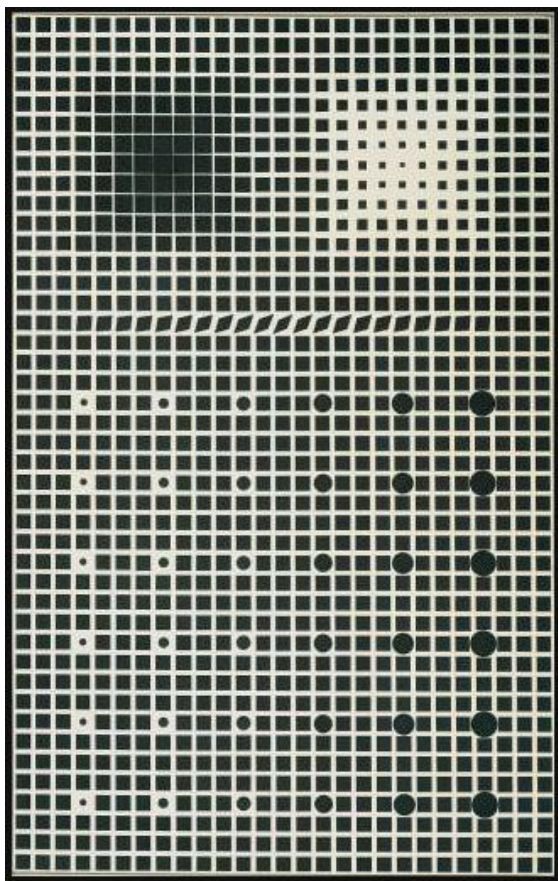

F. Lipták: Pýcha

superlícia - tiež *supelliceum*, *rocheta*; liturgická košeľa bielej farby, ktorá vznikla skrátením *alby*; najčastejšie ju používajú miništranti; pri omši ju *kňazi* používajú iba ako súčasť chórového odevu; superpelíciou nemožno nahradiť albu; kňazi mimo *omše* pri liturgii a pobožnostiach používajú superpelíciu alebo albu; pozri *liturgický odev*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Superpel%C3%ADcia>

supernova - pozri *nova*, *betlehemska hviezda*, *astronómia*

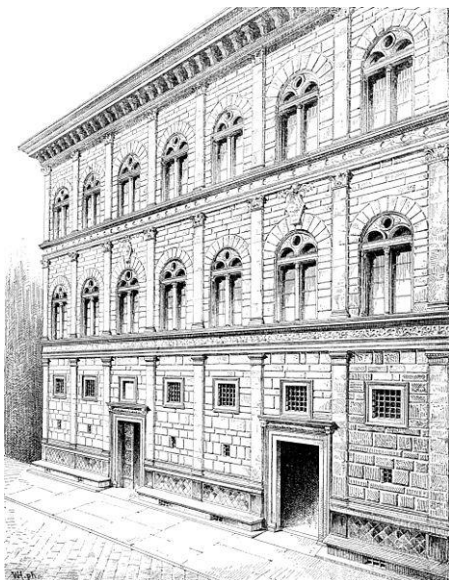

V. Vasarely: Supernova (1959-1961)

superpelliceum/rocheta - superpelícia

superpozícia - prekrytie, skladanie, umiestenie

superpozícia poriadkov - Dudák: v architektúre nadradenosť poriadkov; kompozičný princíp uplatnený v *poschodovom poriadku*; najnižšie podlažie je jednoduché a hmotné, smerom hore je ľahšie a dekoratívnejšie; najčastejšie sa používal toskánsky systém (v prízemnej *arkáde* sa uplatnil *dórske* alebo *toskánske poriadok*, ďalej *stĺpy iónske*, *korintské* a *kompozitné*) a rímsky (lombardský) systém (v prízemí a niekedy aj na poschodiach sa používali *piliere*); smerom hore bol väčšinou zdvojený rytmus podpor; prvý raz bola superpozícia poriadkov použitá L. B. Albertim na stavbe paláca Ruccelai; jej princíp však možno nájsť už v rímskej architektúre v čase vlády cisára Augusta (63 pr.Kr.- 14 po Kr.)

L. B. Alberti: Palazzo Rucellai

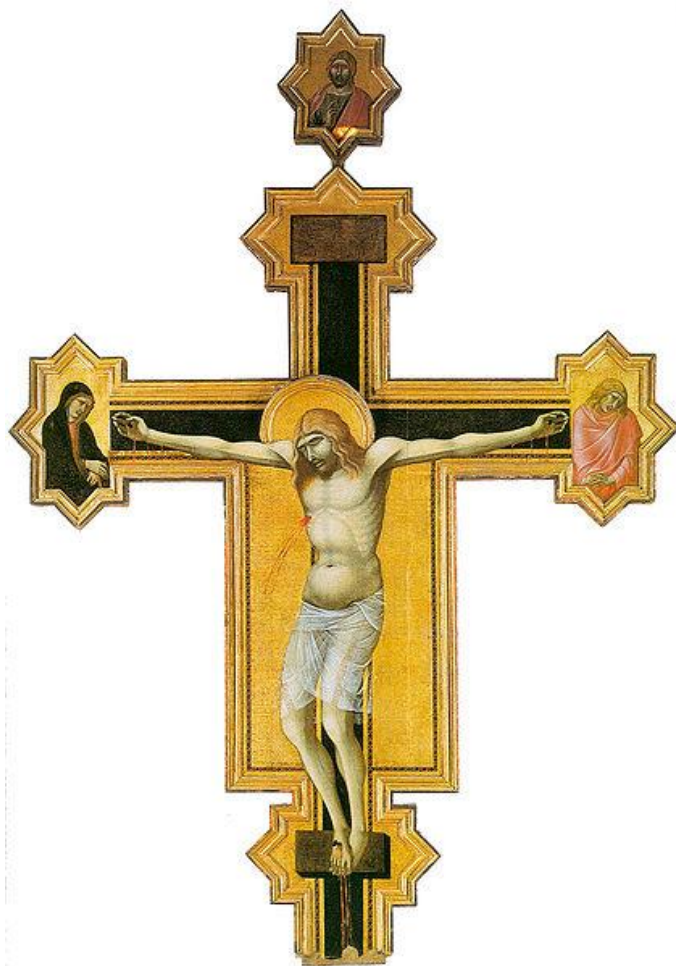
supia stéla/stéla z Vultures - významná pamiatka *sumerského umenia*; bazaltová *stéla* na pamäť víťazstva lagašského kráľa Eannatuoma nad mestom Umma; motív boha držiaceho orla s hlavou leva; pozri *Lagaš*

www: stéla pomenovaná podľa zobrazenia supov na vrchole

stéla z Vultures

suppedaneum - 1. v stredovekých vyobrazeniach opora pod nohami *ukrižovaných*; priečny nosník na kríži východného typu, na ktorom sú pribité nohy Ukrižovaného; podľa Halla suppedaneum bolo iba vynálezom stredovekých umelcov; pozri *Pribíjanie na kríž/Vztýčenie kríža/ Povýšenie na kríž; krucifix*
2.stupne pred *oltárom* v katolíckom kostole

P. Lorenzetti: Ukrižovanie (1320)

N. Tzafouris: Kristus nesie kríž (1489-1500)

SÚPPOP - *Státní ústav památkové péče a ochrany přírody*; pozri *Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody*

suprafenestra - nadokenný nadstavec nad *ostením* okna; pozri *supraporta*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Suprafenestra>

supralibros - *vlastnícka značka* majiteľa knihy, vytlačená na prednej doske *vázby* alebo na jej chrbte; porovnaj *ex libris*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Supralibros>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Supralibros>

supraporta/sopraporta - reliéfna alebo maľovaná výplň poľa v *nadpraží*, najmä v reprezentačných priestoroch *renesančnej*, *barokovej*, *rokokovej* a *klasicistickej* architektúry; od 17.st. zdobené motívom *zátišia*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Supraporta>

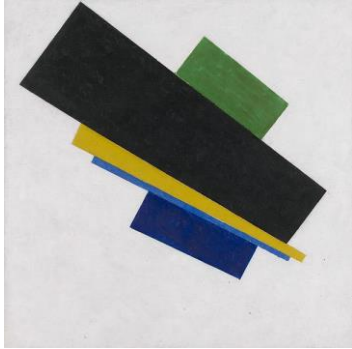
súprava kovotepecká - *kovotepecká súprava*

súprava pozlacovačská - *pozlacovačská súprava*

suprematizmus - výtvarný smer usilujúci sa o *geometrickú abstrakciu* bez akejkoľvek predmetnosti; založený Kazimirom Malevičom v období 1913-1914; (Baleka: suprematizmus anticipovaný aj tvorbou F. Kupku, pozri *orfizmus*); zdôraznenie čistej výtvarnej senzibility oslobodenej od praktických cieľov, krajne zjednodušené, výtvarné prostriedky, abstrahované tvary predmetov (užívané už v *kubizmu*); základné geometrické prvky (*štvorec*, *obdĺžnik*, *kruh*, *kríž*, *trojuholník*) a *čisté farby* na

vyjadrenie organických vzťahov tvarov a priestoru; formálne do istej miery vychádza z *rayonizmu/lučizmu*; výsledky sa uplatnili najmä v architektúre (pozri *purizmus*, *funkcionalizmus* ad.), *užitej grafike a výstavníctve*; pozri *abstraktné/nefiguratívne umenie*, *konštruktivizmus*, *futurizmus*, *rayonizmus*; *matematika*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Suprematismo>

K. Malevič: Suprematizmus, 18

K. Malevič: Mystický suprematizmus

súra - arab. سورة / súra; pl. سور / suwa

<http://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAra>

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Suura>

[http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%80%D0%B0_\(%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%80%D0%B0_(%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD))

- 1.žáner *moslimskej* nábožensko-historickej literatúry o živote *Mohameda* (prvá dochovaná z 8.st.)
- 2.ucelená kapitola *koránu*; začína sa takmer vždy posvätnou formulou: *basmalou*

surfovanie, surfisti - pozri *G. Bevilacqua*

Surikov Vasilij Ivanovič - (†1916); ruský maliar rozsiahlych historických námetov; jeho diela patria v Rusku k najznámejším obrazom; pozri *ruskí maliari 19.st.*, *ruskí maliari 20.st.*, *ruskí akvarelisti*, *realistickí maliari*, *Peredvižnici*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Meden%C3%BD_jazdec

https://en.wikipedia.org/wiki/Vasily_Surikov

V. I. Surikov: Bojarka Feodosia Morozova ((1887)

V. I. Surikov: Ráno pred popravou strelcov (1881)

V. I. Surikov: Prechod Suvorova cez Alpy (1899)

V. I. Surikov: Boží blázon sediaci na snehu (1885)

V. I. Surikov: Stepan Razin (1910)

surimono - japonský farebný drevorez takmer štvorcového formátu, dopĺňovaný slepotlačou, maľbou lakovými farbami, bronzom, zlatom, striebrom; v období Meidži (1868-1912) surimona od maliara, kresliara, ilustrátora Hokusai ovplyvnili súčasné americké umenie; porovnaj čiernobiely drevorez sumizuri-e; pozri drevorez japonský, japonské umenie

<http://en.wikipedia.org/wiki/Surimono>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Surimono>

Súrja/Syria - staroindický, védsky, hinduistický boh zosobňujúci slnko ako prameň svetla a tepla; zobrazovaný s jednokolesovým konským záprahom ťahaným siedmimi beláňmi alebo jedným koňom so siedmimi hlavami; deň každého hinduistu začína jeho vzývaním; jeho manželkou je bohyňa zore Ušas; pozri solárne božstvá; Vrtra, Indra

<http://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BArja>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Surya>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Surya>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Surya>

súrodenecké skupiny -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Sibling_groups

http://it.wikipedia.org/wiki/Categoria:Gruppi_di_fratelli

http://fr.wikipedia.org/wiki/Catégorie:Frères_et_sœurs

<http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Geschwister>

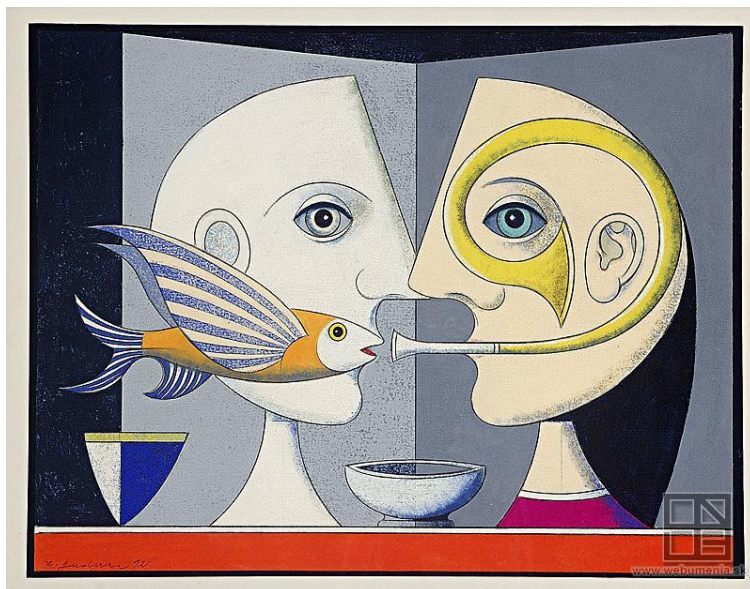
surové plátno – v maľbe ešte nepripravené pre maľbu, t.j. nenašepsované, nenaglejené

surrealizmus - moderný umelecký smer (literárny aj výtvarný) 20.-30.rokov 20.st. vo Francúzsku, odtiaľ prenos do Belgicka, Španielska, Juhoslávie, Československa; v 1940 stredisko surrealizmu presunuté do USA; dodnes z času na čas oživovaný v nových umeleckých vlnách (neosurrealizmus v maľbe 1.pol.80.rokov); názov prvýkrát použil G. Apollinaire; teoretikom a zakladateľom surrealizmu sa stal Breton (prvý manifest 1924); smer nadväzuje na dadaizmus a metafyzickú maľbu; odmieta rozumovú kontrolu tvorivého procesu, využíva psychické automatizmy, asociačné postupy, podvedomie; základnými prostriedkami sa stáva vo výtvarnej oblasti koláž a surrealistický objekt (pozri objet surrealiste); na počiatku 30.rokov v surrealizme dve tendencie: veristická (opiera sa o konkrétnu predstavu snového alebo fantazijného charakteru) a absolútna (ďalej uplatňuje princípy psychických automatizmov); na tradície surrealizmu nadväzuje v 50.-60.rokoch nová figurácia; na Slovensku samostatný vývoj v 1938-42 pod názvom nadrealizmus, Čechy artificializmus a imaginatívne umenie (pozri skupina Devětsil); (S. Dalí, H. Arp, Chirico, Domenech, M. Ernst, Tanguy, J. Miró, Masson; Čechy: Štýrský, Toyen, Muzika, L. Guderna); pozri objet trouvé, frotáž, Écriture automatique, dekalk, iluzionizmus, orfizmus (meditatívna tvorba F. Kupku); mantichora (www); L. Cranach, H. Bosch

<http://it.wikipedia.org/wiki/Surrealismo>

<http://mosaia.com/feeds/79a94cd24415738d5b139e7d20daf56c8d7461ae?page=13>

http://www.google.sk/imgres?imgurl=http://katthorsen.files.wordpress.com/2011/03/charcoal.jpg&imgrefurl=http://katthorsen.com/tag/martin-guderna/&h=950&w=1356&sz=452&tbnid=QX-CEckl787khM:&tbnh=90&tbnw=128&zoom=1&usq=_jvil3YAWTQPxtXh7BZ1aUd10n14=&d ocid=smF0dE-fMPm4cM&sa=X&ei=iVUcUrqILZDKswbM64DQDw&ved=0CDsQ9QEwAw&dur=2077#imgd ii=QX-CEckl787khM%3A%3BtY3hRwkc9DCo5M%3BQX-CEckl787khM%3A

L. Guderna: Dialog

surrealizmus absolútny - absolútny surrealizmus

Sursum - česká *symbolistická* skupina maliarov a grafikov, založená 1911; rozpadla sa 1912 po svojej druhej výstave; (J. Zrzavý, J. Konůpek, J. Horejc, R. Adámek, F. Kobliha, M. Sylla)

survival - prežívanie; prirodzené prežívanie *slohu* aj v nasledujúcich slohových etapách, napr. v Anglicku prežívanie *gotiky* počas *renesancie*; porovnaj *revival*

suřík - český názov pre *mínium*

suřík oranžový - pozri *oranž mínium*

Susini Antonio - (†1624); talianski sochár

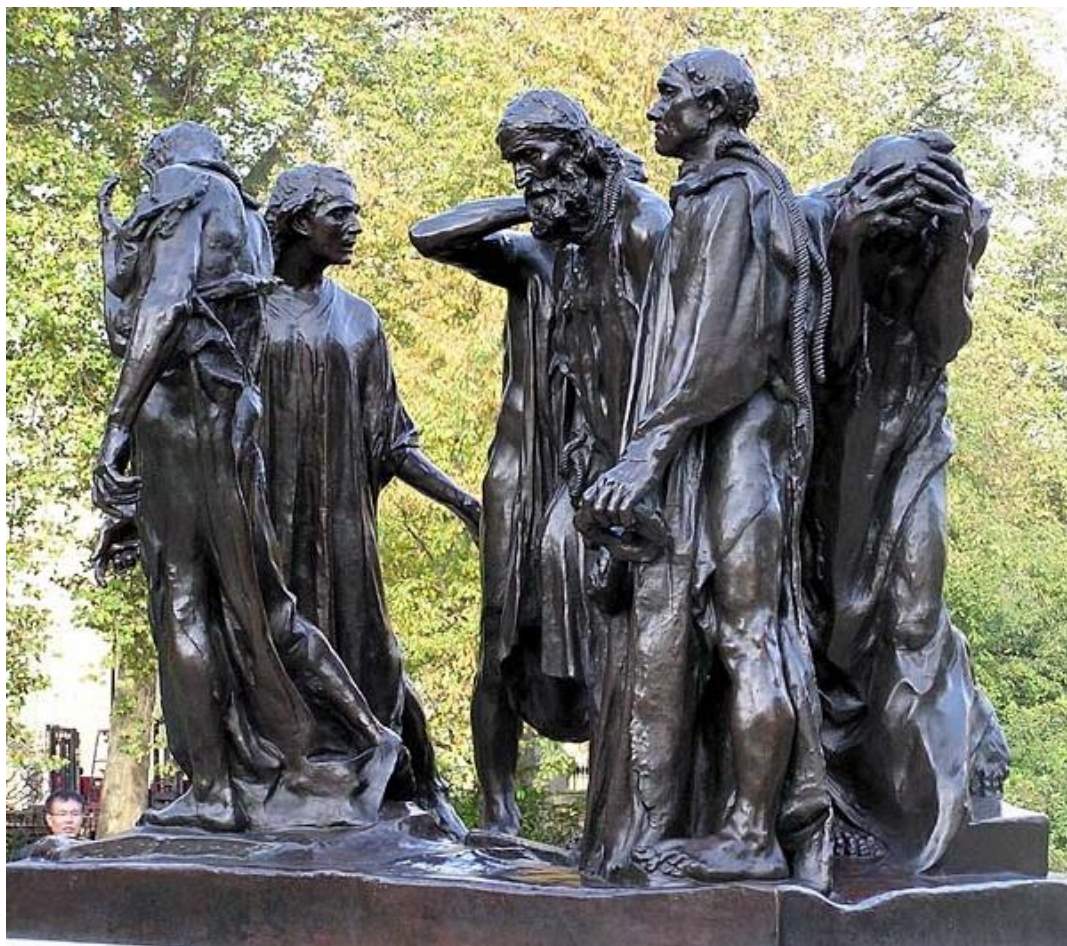
A. Susini podľa Giambologna: Lev požierajúci koňa (bronz, 1600-1620)

súsošie - skupina *sôch* formálne aj obsahom spojených v jeden umelecký celok; pozri *figúra asistenčná*, *antitetická skupina*, *figura piramidale*

<http://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAso%C5%A1ie>

Skupina troch postáv (mramor, raná kykladská kultúra, 3.tis.pr.Kr.)

A. Rodin: Občania mesta Calais (bronz, 1898-1890)

Sussmann-Hellborn Louis - (†1908); tiež Ludwig Sussman Hellborn; nemecký sochár, maliar, zberateľ umenia a dodávateľ; pozri *nemeckí sochári*, *nemeckí maliari 19.st.*, *nemeckí maliari 20.st.*

L. Sussmann-Hellborn: Šípková Ruženka (19.st.)

sústava arkádová - arkádový sústava

sústava bastiónová - bastiónová sústava

sústava oporná - oporná sústava

sústava slnečná - slnečná sústava

sústružníctvo - stolárstvo

sutana - tiež reverenda/klerika; *klerika* je odvodená od slova *klerik*, *sutana* z franc. *soutanne*, *reverenda* od slova *reverend*; ide o dlhé splývavé rúcho duchovných priliehajúca k telu; môže sa používať buď ako spodná súčasť liturgického odevu (ako takú ju používajú aj miništranti pri bohoslužbách), alebo ako vrchný odev (potom sa jej častejšie hovorí tiež *sutana*; jej použitie je typické pre katolíckych duchovných, používa sa ale aj v pravoslávnej a anglikánskej cirkvi; pozri *reverenda*)

<https://en.wikipedia.org/wiki/Cassock>

Sút'áž medzi Apolónom a Marsyom/Sút'áž medzi Apolónom a Panom - pozri *Midasov súd*

Sutech/Seth/Set - *egyptský boh*, pôvodne boh púšte, púštnych búrok, búrok a mora; modlili sa k nemu vojská, aby im dodal podobnú silu k ich útokom (pozri *patrón*); neskoršie stelesnenie všetkého zla; so svojimi predkami tvoril tzv. *Deväť bohov z Onu* a v rámci týchto príbehov sa preslávil ako vrah svojho brata *Usíreva/gréc. Osirisa* a nepriateľ jeho syna *Hóra*; za rafinovanú vraždu odsúdený celým rodom bohov; kult Sutecha postupne klesal, jeho pamiatky ako „ničomného boha“ boli ničené; Sutechovým poslom bol *Sobek/Súchos*; Sutech zobrazovaný ako štíhly muž s *benžjetom* okolo bedier, s rukami vo výhražnom geste, so zvieracou hlavou a vždy s *barlou* egyptských bohov; atribútom Sutecha bol *osol*, ktorého Egyptania považovali za démonické zviera; pozri *Nebhet*, *Baal* (Jordan); *bohovia vodní*; *sviňa*; *škorpión* (Biedermann); *atribúty*, *symboly*, *alegérie* a *prírovnania*

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Sutech>

[http://en.wikipedia.org/wiki/Set_\(mythology\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Set_(mythology))

<http://it.wikipedia.org/wiki/Seth>

<http://es.wikipedia.org/wiki/Seth>

sútlač - *odtlačok* niekoľkých čiastkových tlačových foriem, z ktorých každá určená pre inú tlačovú farbu; tlač z jednotlivých foriem (*matric*, *štokov*) dosadá presne na seba na tú istú stranu potláčaného materiálu; význam pri viacfarebnej tlači, najmä u *farbotlače*; kvalitná sútlač je taká, ak rozdiel medzi farbami je maximálne 0,1mm (pozri *dublovanie*); *drevorezy japonské* používali sútlač až 10 štokov (pozri *kentó*); pozri *litografia farebná*; v *polygrafii* pozri *anaglyf 2*

Sutnar Ladislav - (†1976); český designer, typograf, avantgardní umělec, génius kompozície; žil v New Yorku; patril k zásadným umelcom v oblasti komerčnej grafiky ako boli napr. Jan Tschichold, El Lisický, Herbert Bayer a László Moholy-Nagy, ktorí stáli pri zrode fenoménu grafický design a vizuálna komunikácia; Sutnarova grafická tvorba vyniká kontrastom, prehľadným členením informácií, koncepčnou prácou s fotografiou, kolážou, fotomontážou a s inými do tej doby výhradne kinematografickými postupmi; jeho typickým rysom bola diagonálna kompozícia navodzujúca pocit pohybu v priestore, dekoratívne prvky; jeho grafické práce zahŕňujú: plagát, knižnú grafiku, obchodní design, hračky, užité predmety, typografiu a ďalšie; veľký posun urobil aj v oblasti výstavnej tvorby; vedel doslovne banálne predmety (napr. Technické sklo) vystaviť s neobyčajnou výtvarnou gráciou; pre svoje aktívne antikomunistické postoje bol pre komunistický režim nepohodlný, takže povojnová tvorba tohto medzinárodne uznávaného designéra bola u nás prakticky neznáma

<https://www.google.sk/search?q=Sutnar+Ladislav&espy=2&biw=1830&bih=995&tbm=isch&imgil=zpquTI3USn3nM%253A%253BP15JZaIzyQ4cBM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.aiga.org%25252Fanother-side-of-ladislav-sutnar%25252F&source=iu&pf=m&fir=zpquTI3USn3nM%253A%252CP15JZaIzyQ4cBM%252C&usq=5sWXXG1fzindTcvU8wxGj05Pk2hE%3D&ved=0CCoQyjc&ei=XD00VluBG-aM7AaQ4IGwCQ#facrc=&imgdii=&imgrc=zpquTI3USn3nM%253A%3BP15JZaIzyQ4cBM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.aiga.org%252Farchivedmedia%252Fanother-side-of-ladislav-sutnar%252Fvenues-lsutnar-589.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.aiga.org%252Fanother-side-of-ladislav-sutnar%252F%3B589%3B247>

L. Sutnar: Venuše - Československá

L. Sutnar: Venuše - La Diavola

L. Sutnar: Venuše tančící (1965)

sútra Diamantová - *Diamantová sútra*

sútra Lotosová - *Lotosová sútra*

sútra Vimalakirti - *Vimalakirti sútra*

sútry - japonské posvätné texty zdobené technikou *drevorezu* v štýle *ukijo-e*; napr. *Kámasútra*; sútra je filozofický a i. traktát vo forme zbierky; pozri *makimono*, *japonské umenie*; *Buddha*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAta>

<http://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAta>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Sutra>

súzvuk farieb - *farebná harmónia*